УДК 332:632.084

ВПРОВАДЖЕННЯ СЕРТИФІКАТУ GMP+ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Бескупська О.В.
Вінницький національний аграрний університет

У статті обґрунтована доцільність впровадження системи забезпечення якості кормів GMP+. Описані основні характеристики та напрямки даного стандарту. Проаналізовані проблеми, що заважають українським компаніям запровадити стандарт GMP+. Вказані причини даних проблем, а також рекомендації щодо їх усунення.
Ключові слова: стандартизація, сертифікат GMP+, корми для тварин, Європейський Союз, HACCP, безпека кормів.

Постановка проблеми. Все частіше протягом останніх десятиріч з'являється у світовому лексиконі слово стандартизація, яке в майбутньому призведе до серйозних змін у формі та структурі корпорацій всього світу. За кордоном процес стандартизації допомагає визначитись, чи готова компанія виходити на міжнародні ринки та пропагувати свою продукцію як якісна та безпечна. Для українських компаній даний процес є не менш актуальним та важливим, оскільки експорт до країн ЄС зріс у 2014 році на 7%, а це говорить про повільну, але впевнену переорієнтацію на європейський ринок і тому вимоги до продукції стають більш жорсткими. Впровадження сертифікату GMP+ виведе компанії на новий рівень роботи, поглибить довіру зарубіжних партнерів та допоможе кінцеву продукцію зробити більш якісною та безпечною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань стандартизації займалось останнім часом чимало вчених. В.О. Величко, Л.І. Фляк, А.В. Гримак, І.Р. Урбан розглядали систему контролю HACCP, як найбільш ефективну для гарантії безпеки кормів. В.В. Дятлова та О.В. Саєнко присвятили свою працю важливості стандартизації, як способу підвищення конкурентоспроможності української економіки. О.О. Нагорна розглядала роль стандартизації у інноваційних процесах в Україні, та як елемент інноваційної інфраструктури. Ролі міжнародної стандартизації у економічному розвитку України присвячена робота Б. Гриньова, О. Бібкулатової.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При такому різнобічному вивченні проблем стандартизації, залишається поза увагою важливість впровадження сертифікату GMP+. Важливо серед усіх уже вивчених питань у сфері стандартизації, приділити окрему увагу сертифікації у сфері кормо виробництва.

Мета статті. Головною метою даної статті є висвітлення проблем запровадження стандарту GMP+ на українських підприємствах та надання рекомендацій щодо покращення діяльності задля отримання даного сертифікату.

Виклад основного матеріалу. Процес стандартизації показує, як саме компанія спрямовує свою діяльність, тобто які цілі переслідує для досягнення конкретної мети для конкретного клієнта. Водночас, запроваджуючи певний стандарт, підприємство змінює орієнтири своєї роботи в одному напрямку, що значно полегшує кооперацію з партнерами. Компанії прагнуть вводити міжнародні стандарти за кількох основних причин. Всередині компанії стандартизація полегшує процес інформування усіх працівників про основні вимоги до роботи та продукту, що виробляється; набагато простіше при цьому порівнювати та покращувати заходи для підвищення продуктивності. Між компаніями, процес стандартизації полегшує комерційні аспекти – більш вільне спілкування, та розуміння того, яким вимогам відповідає компанія. Тобто, підприємству-покупцю не потрібно робити окремі перевірки, так як певний стандарт, якому відповідає виконавець, підтверджує компетентність та відповідність відповідальної компанії [1].

Розвиток стандартів та технічних правил роботи будь-якого підприємства являє собою важливий елемент технологічної та економічної інфраструктури не лише певного підприємства, але й країни в цілому, та суттєво впливає на її конкурентоспроможність та стратегії роботи компаній. Зростаюча глобалізація сильно змінила міжнародне бізнес-середовище. Цей факт, разом із зростанням ролі стандартизації на Європейському та міжнародному рівнях, роблять досить важливою роль дослідження форми і змісту процедур стандартизації для визначення економічних наслідків стандартів та технічних правил.

Чому стандартизація стає з кожним роком все важливішою, особливо для нашої країни в умовах теперішньої кризи? Це пов'язане із бажанням розширювати ринки збуту та виходити на європейські простори із своєю продукцією. Так, даний процес неможливий без впровадження різноманітних стандартів якості та безпеки. Через ситуацію всередині країни, російський ринок частково втрачений для українських компаній. Але даний факт є позитивним з боку розширення експорту у європейську сторону. Це є хорошим стимулом для модернізації виробництва та освоєння нових ринків збуту.

Фахівцям усіх рівнів слід розуміти, що шлях до впровадження інновацій у виробництво, без чого не може мови про проникнення продукції на світові ринки, лежить через введення міжнародних стандартів і їх гармонізація із українським законодавством [5].

Система GMP+ (good manufacturing practice – належна виробнича практика), була ініційована та розроблена в 1992 році. Дана система є досить універсальною для компаній, що прагнуть експортувати кормові матеріали за кордон, особливо це стосується європейських країн. Вона поєднує в собі принципи HACCP та систему якості ISO 9001, а це великий плюс для компаній, оскільки одночасно вводяться такі важливі на міжнародному рівні системи. Хоча спершу GMP+ виникла на національному рівні, з часом вона була розроблена до рівня міжнародної системи, якою управляє GMP+ International в співпраці з різноманітними зацікавленими сторонами. Система ISO 9001 – це досить загальний стандарт менеджменту якості та може застосовуватись для до будь-якої сфери діяльності, будь то виробництво або сфера послуг. Тобто в ньому всі формулювання загальні, він не підписаний під якусь певну галузь. В даному сенсі GMP+ відрізняється тим, що всі вимоги, процедури, стандарти та положення стосуються виключно кормової галузі. Завдяки цьому полегшується процес впровадження а підтримки системи безпеки кормів на підприємстві.

© Бескупська О.В., 2015

Система забезпечення безпеки кормів GMP+ – це єдина загальногалузева схема сертифікації, що охоплює підприємства з моменту збору зернової продукції (сировини для кормів) до торгівлі інгрідієнтами та кормовою продукцією. Дана схема розповсюджується і на підприємства, що займаються зберіганням, транспортуванням та безпосередньо виробництвом комбікормів, преміксів, кормових добавок та інших компонентів.

Впровадження даного стандарту направлене на створення системи менеджменту для забезпечення безпеки та якості кормової продукції та супутніх послуг в рамках стандарту. Даний стандарт розроблявся у відповідності з діючим кормовим законодавством, а також загальноприйнятими у сфері кормовиробництва принципами безпеки та стандартами, яких необхідно дотримуватися при виробництві та доставці безпечної кормової продукції. Система менеджменту безпеки кормів має гарантувати виконання відповідних правових норм та галузевих вимог, а також законодавчих, нормативних та договірних вимог.

В Україні на сьогоднішній день такі промисловості як машинобудування, хімічна промисловість та металургія переживають застій, а сільське господарство навпаки, розвивається семимильними кроками. Продукція даної галузі є найважливішим джерелом експорту та магнітом іноземних інвестицій. Оскільки експорт залишків харчової промисловості та кормів для тварин у 2014 році збільшився на 20% порівняно із попереднім роком, отримання сертифікату GMP+ набуває все більшої необхідності на підприємствах харчової промисловості, зокрема, олійно-жирової, зернової галузей, заводів по виробництву преміксів та кормів [2]. Навіть зараз, у період затяжної кризи, розвитку даної галузі допомагають кілька факторів. По-перше, це торгові квоти Європейського Союзу, по-друге, співпраця аграріїв та Міністерства аграрної політики в процесі реформування сектора. Запровадження стандарту GMP+ на українських підприємтсвах допоможе подолати деякі проблеми у даному секторі, про які мова піде далі [3].

Для того, щоб краще зрозуміти механізм роботи даного стандарту, необхідно розглянути його структуру. Документи в рамках GMP+ Feed Certification scheme (безпека самих кормів) розділені на кілька серій. Перша – документи групи А, тобто основні вимоги до участі в схемі сертифікації. В дану групу входять наступні документи: загальні положення, визначення та скорочення, використання логотипу, вирішення суперечок, ліцензійна угода із сертифікації. Друга серія – документи групи В. це найбільша група, яка включає нормативні документи, доповнення та національні вимоги. Третя серія – група С, яка включає сертифікаційні вимоги та четверта група – D, яка включає рекомендації компаніям щодо виконання вимог GMP+. Документи групи В в свою чергу діляться на кілька серій, залежно від того чим займається компанія.

GMP+ являє собою повноцінний модуль, що складається із стандартів, де прописані принципи забезпечення безпеки кормів на всіх етапах ланцюга виробництва та поставок. Забезпечення безпеки кормів, що підтверджується на практиці та документально, служить своєрідною «ліцензією» для збуту продукції на багатьох світових ринках. Виходячи із практичних вимог, стандарти були доповнені багатьма проактивними компонентами, а саме, вимогами до системи менеджмента якості (ISO 9001), принципи HACCP, граничні значення безпеки кормів, система простежування та моніторингу, програми попередніх умов, загальногалузевий підхід і система раннього оповіщення [4].

При плануванні випуску безпечного товару, учасник повинен забезпечити впровадження, виконання та підтримку однієї або декількох документально підтверджених процедур, заснованих на принципах аналізу факторів та критичних контрольних точок (HACCP). Ці принципи направлені на:

1. Виявлення будь-яких небезпечних факторів, які необхідно попереджувати, усувати або знижувати до допустимого рівня;

2. Визначення критичних контрольних точок (КТК) та етапі або етапах, на котрих контроль має важливе значення для попередження або усунення небезпечного фактору.

3. Встановлення критичних меж для кожної контрольної точки для того, щоб показати, що виробництво та робота в цілому знаходяться під контролем.

4. Розробка системи моніторингу, яка покаже, хто саме, як і на якому етапі контролює роботу.

5. Розробка коригуючи дій, яка необхідна для опису, що будуть робити працівники, якщо на якомусь етапі ситуація вийде з-під контролю.

6. Документування всіх стадій та процедур, що будуть підтверджувати, що усі виробничі процеси знаходяться під контролем, та усі відхилення будуть виправлені.

7. Розробка процедур перевірки розробленої системи. Цей принцип буде відображати фактичне виконання усіх вимог системи та її реально здатність працювати.

Так, після визначення що всі принципи дотримані, учасник має чітко контролювати кожен етап продажів готової продукції: від перевірки господарства, на якому закуповується сировина, до фактичного відвантаження готової продукції. Оскільки система GMP+ не може працювати без впровадженої системи HACCP, важливо чітко дотримуватись усіх принципів та контролювати виконання усіх вимог. При підготовці до відпрацювання і впровадження Системи контролю HACCP на підприємстві з виробництва кормів, кормових добавок, преміксів і кормової сировини необхідно не тільки проаналізувати якісні характеристики продукції, технологічні процеси та способи виробництва, але й активно застосувати вимоги Системи HACCP [6].

Сертифікація GMP+ є досить обширною та дає змогу багатьом компаніям сертифікувати свою діяльність, як копаніям-виробникам, так і трейдерам і перевізникам. Сертифікація можлива по 13 стандартам, основні з них:

1. Виробництво, торгівля та зберігання кормів (GMP+B1)

2. Виробництво кормових інгредієнтів (GMP+B2)

3. Торгівля, зберігання та перевезення кормів (GMP+B3)

4. Транспорт (GMP+B4)

5. Вирощування кормових матеріалів (GMP+B6)

Для порівняння впровадження даних стандартів на підприємствах, нижче наведена таблиця, в якій показано, скільки компаній сертифіковано по певному стандарту. В довільному порядку порівняно три країни – Україна, Німеччина та Угорщина.

Так, бачимо, що на даний момент лише 44 компанії в Україні мають сертифікати відповідності і найбільший відсоток сертифікатів у компаній-трейдерів, як і в двох інших країнах. На нашу думку, українським компаніям, які займаються вирощуванням сировини, потрібно замислитися над впровадженням сертифікату GMP+B6. Даний крок буде мати позитивні наслідки як для самих фермерів, оскільки хід

роботи буде покращений в рази, а також для трейдерів та виробників, які будуть закуповувати сировину та мати повну впевненість у якості сировини, що вони будуть переробляти та продавати.

Таблиця 1

Порівняння кількості секртифікованих за стандартом GMP+ підприємств в Україні, Німеччині та Угорщині

Стандарт	Кількість сертифікованих компаній в Україні	Кількість сертифікованих компаній в Німеччині	Кількість сертифікованих компаній в Угорщині
GMP+B1	14	245	5
GMP+B2	10	100	6
GMP+B3	16	2473	51
GMP+B4	14	1983	45
GMP+B6	0	2	0
Загалом	44	4803	107

Говорячи про проблеми та перспективи впровадження даного сертифікату на українських підприємствах, важливо зазначити, що до отримання сертифікату GMP+ потенційно готові всі промислові виробники кормової продукції, а практично готова дуже невелика кількість. По-перше, це пов'язане із додатковими витратами, з якими зіштовхуються компанії не лише при необхідності проведення аудиту, але й при підготовці до перевірки на відповідність вимогам системи. Так, компанії, в яких не розроблена система HACCP, як правило, звертаються за допомогою до компаній, які надають послуги із підготовки до сертифікації. По-друге, багато компаній змушені переоснащувати частково своє виробництво. Це, як правило, стосується компаній, які прагнуть отримувати сертифікат B1 із виробництва кормів. По-третє, дещо ускладнюється процес внутрішньої взаємодії підрозділів, оскільки систем вимагає змін у внутрішніх процедурах та постійне навчання персоналу.

Причини неготовності українських підприємств до впровадження системи GMP+ можуть бути умовно поділені на дві групи: внутрішні та зовнішні. До внутрішніх, по-перше, відноситься неготовність самих компаній, тобто неналагоджена робота серед працівників. Впровадження такої серйозної системи вимагає постійне навчання та частково перекваліфікацію робітників, а це вимагає інвестицій, з чим бажаються погоджуватися далеко не всі управлінці. По-друге, не всі підприємства оснащені лабораторіями для визначення параметрів якості та безпеки, а це один із основних принципів системи GMP+. Більше того, не всі компанії слідують елементарним санітарно-гігієнічним правилам. По-третє, досить часто недостатньо чітко ведеться облік вхідної та вихідної продукції, порушується технологічний процес, що призводить до перехресного забруднення кормів. До зовнішніх причин, з яких компанії не до кінця готові впроваджувати систему GMP+ відносяться проблеми у роботі з постачальниками сировини. Тут мова йде про те, що не всі господарства готові надати документи, що підтверджуватимуть їх відповідність вимогам стандарту.

Для більш чіткого впровадження системи GMP+, українським підприємствам необхідно дещо змінити вектор роботи. Створення і впровадження системи якості на підприємстві складається із багатьох етапів. Це, в першу чергу, стосується дослідження організації, виявлення невідповідностей у вузьких місцях в бізнес процесах та видача рекомендацій по можливим шляхам усунення невідповідностей. Важливо організувати проект створення та впровадження системи якості, проводити постійне навчання персоналу. Для чіткої роботи системи, весь процес має бути задокументований та дані вимоги мають дотримуватися чітко усіма працівниками. Для того, щоб контролювати усю роботу, внутрішні аудитори мають проводити планові внутрішні перевірки якості в підрозділах.

Висновки і пропозиції. В найближчі кілька років усі закордонні компанії, що купуватимуть українську продукцію, а саме корми, вимагатимуть наявність сертифікату GMP+. Він визнається у 67 країнах світу, а в Європі впроваджений усіма компаніями настільки глибоко, що його можна прирівняти до нашого ДСТУ. Це не обов'язкова сертифікація, але в Європі вона стала такою, оскільки її вимагаються самі учасники ринку, адже один із принципів системи такий, що якщо компанія сертифікована, то вона має право працювати з такими ж компаніями-контрагентами. Переваги для українських компаній стандарту GMP+ є досить вагомими і в плані підвищення авторитету, і для збільшення рентабельності виробництва та продажів. Якщо компанія дивиться у майбутнє та планує розвиватися, звичайно, необхідно впроваджувати систему GMP+, від чого будуть отримані не лише фінансові вигоди за рахунок розширення ринків збуту, але й підвищення рентабельності виробництва, більш чітка та налагоджена робота всередині компанії та простежуваність виробництва.

Список літератури:

1. Thomas H. Davenport (2005) «The Coming Commoditization of Processes», Harvard Business Review, Vol. 83, № 6, June 2005.
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
3. Ломійчук В. 10 трендів в експорті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.finance.ua/ua/news/-/347688/10-trendiv-v-eksporti-ukrayiny
4. Сертификация GMP+ FSA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gmpplus.org/pagina/2241/gmp-fsa-certification.aspx
5. Нагорна О. О. Інноваційний розвиток національної економіки: діагностика проблем, важелі активізації / О. О. Нагорна // Фінансовий простір. – 2014. – № 2 (14). – С. 108-113.
6. ХАССП – система коригуючих дій забезпечення якості та безпечності кормів, кормових добавок, преміксів і кормової сировини / В. О. Величко, Л. І. Фляк, А. В. Гримак, І. Р. Урбан // Ефективне тваринництво: відтворення, селекція, годівля, техніка, технології, ветзахист: спеціалізований журнал з питань тваринництва. – 2014. – № 4. – С. 8-10.

Бескупская Е.В.
Винницкий национальный аграрный университет

ВНЕДРЕНИЕ СЕРТИФИКАТА GMP+ НА УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В КОНТЕКСТЕ ИНТЕГРАЦИИ В ЕС

Аннотация
В статье обоснована целесообразность внедрения системы обеспечения качества кормов GMP+. Описаны основные характеристики и направления данного стандарта. Проанализированы проблемы, которые препятствуют украинским компаниям внедрять стандарт GMP+. Указаны причины этих проблем, а также даны рекомендации по устранению.
Ключевые слова: стандартизация, сертификат GMP+, корма для животных, Европейский Союз, HACCP, безопасность кормов.

Beskupska O.V.
Vinnytsia National Agrarian University

IMPLEMENTATION OF GMP+ CERTIFICATE IN THE CONTEXT OF INTEGRATION TO THE EU

Summary
The article refers to the feasibility of implementation of feed quality system GMP+. Main characteristics and directions of this standard are described. Problems which prevent Ukrainian companies implement standard GMP+ are analyzed. Reasons of this problems are indicated, recommendations concerning their elimination are given.
Keywords: standardization, certificate GMP+, animal feed, European Union, HACCP, feed safety.

УДК 338.488

МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА ХОСТЕЛІВ

Бєляєва С.С., Панасенко Л.М.
Черкаський державний технологічний університет

Здійснено аналіз концептуальних засад створення та механізму застосування маркетингової політики закладів для тимчасового розміщення, якими є хостели. Досліджено досвід функціонування хостелів у різних країнах світу. Визначено можливості адаптації найкращих прикладів діяльності хостелів на теренах України. Розглянуто теоретичні та прикладні аспекти організаційно-економічного механізму роботи хостелів. Наведено приклади методики маркетингового дослідження попиту та пропозицій розміщення в хостелах, сегментації ринку.
Ключові слова: гуртожиток, інформація, кон'юнктура ринку, маркетинг, молодіжний туризм, реклама, розміщення туристів, споживчий ринок, студентський гуртожиток, туризм, хостел.

Постановка проблеми. В умовах стагнації виробництва, значного зменшення прибутків у сфері середнього та малого бізнесу, зростання витрат на нагальні потреби життя, витрати на туристичні послуги в Україні вважаються не першочерговими для споживача, а тому на ринку туристичних послуг мають спонукати до вирішення питання щодо пропозиції, зокрема, якісних і недорогих для середньостатистичного туриста закладів для ночівлі. У зв'язку з цим під час формування турів, екскурсійних послуг для потенційного гостя хостелу аналізують усі чинники, які можуть впливати на удорожчання або здешевлення певних пропозицій. Однією з важливих складових маркетингової політики хостелу є повага до його гостей, враховуючи й потенційно можливих із часом відвідувачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зазначити серед останніх наукових досліджень за цією проблематикою такі праці, як навчальні посібники «Маркетинг підприємства» Л.В. Балабанової, «Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві» О.Ю. Давидової, І.М. Писаревського та Р.С. Ладиженської, «Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій» за ред. К.Ф. Ковальчука, «Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація)» А.А. Мазаракі, «Дослідження та регулювання споживчого ринку» Л.О. Лігоненка, Г.М. Богославця, А.М. Носуліча, «Маркетингова цінова політика» М.А. Окландера; підручники «Готельний бізнес: теорія та практика» М.П. Мальської та І.Г. Пандяк, «Економіка підприємства» В.І. Гринчуцького [1-8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Маркетинг, як система управління ринковою діяльністю, включає у себе планування, втілення в життя і контроль заходів щодо найкращого розробляння, виготовлення, продажу продукції фірми або надання послуг відповідно до вимог ринку. Сучасний маркетинг, як філософія, спрямовує розвиток організації, а інструменти маркетингу дозволяють це успішно реалізувати. Найбільший ефект досягається, за висновками науковців і згідно практики ведення бізнесу, у разі, якщо маркетинг працює як цілісна управлінська концепція і система управління організацією. Конкретним результатом

© Бєляєва С.С., Панасенко Л.М., 2015